

Wanneer ik voor het eerst
een versie van *Het naderen van een brug* las,
een eerste deel van een eerste versie,
staat me niet meer bij,
wel dat het zomer was.
Ik herinner me het licht dat viel
op de eerste pagina
toen ik die voor me had gelegd op een leeg bureau
– ik had het speciaal daarvoor leeg gemaakt.
Hoe ik het wist, weet ik niet meer,
maar ik wist dat dit boek alle ruimte nodig had,
in mijn hoofd, in mijn hart,
en ook als ik opkeek
om na te denken over wat ik gelezen had.
Dan wilde ik niet afgeleid worden door iets anders.
Ach, natuurlijk wist ik wel waarom ik dat wist.
Roel zal in 2004 aan deze roman begonnen zijn,
twaalf jaar geleden.
En van die twaalf jaar
hebben we er de laatste zes jaar
vaak over gepraat,
minstens eens per week,
maar toen ik aan die eerste versie begonnen was,
drong het tot me door
dat we het altijd over dit boek hebben gehad,
ook voor 2004.
Vanaf het moment dat ik Roel leerde kennen,
een van de beter momenten van mijn leven.
Het drong tot me door

dat Roel er altijd over sprak.
Ik moet het anders zeggen:
dat alles waarover het hadden,
voor Roel aanleiding was erover te spreken.
En als ik zeg *alles waarover we het hadden*,
zeg dat we het over veel, erg veel hadden.
Ik besepte
dat ik in mijn vriendschap met Roel
ook altijd in zijn roman leefde.
De sensatie was groot, moet ik zeggen.
Het riep het geluk in me op
dat een wezenlijke vriendschap kan veroorzaken.
Maar de sensatie was ook
dat ik veel begreep
zonder dat ik uit kan leggen hoe dat kwam.
Wat ook komt doordat de roman ook nauwelijks iets uitlegt.
Wat misschien ook komt
doordat de roman je niet meeneemt in een verhaal,
maar in een gebeurtenis,
niet in de weergave van een gebeurtenis,
maar in de gebeurtenis zelf.
Het is een boek dat geeft,
voortdurend geeft en daarmee vervult.
Ik ga het allemaal niet samenvatten,
alsjeblieft niet zeg,
maar toen ik er de afgelopen dagen weer in zat te lezen,
voelde ik weer een spanning
die zich aan ieder woord onttrekt,
de spanning die je voelt bij
bijvoorbeeld hevige verliefdheid

of die je voelt
wanneer je op het punt staat
iets ter ontdekken dat je leven verandert,
je weet niet hoezo,
maar je weet zeker dat het dadelijk gebeurt.
Bijvoorbeeld wat het is:
de drijvende kracht van het verlangen achter alles,
ik citeer Roel,
*het pure, grensoverschrijdende verlangen
naar meer verder hoger dieper,
dat uiteindelijk het verlangen is van de ziel naar zichzelf.*
Bij een passage als deze bevangt me opluchting
waarvan ik bijna ga juichen.
Het is allemaal ongelooflijk spannend,
mysterieus, voortdurend nieuwsgierig makend,
vaak erg geestig,
diep melancholiek,
verontrustend,
vaak ook van een schoonheid
waarvan je even achterover gaat zitten,
terwijl je wilt dat het niet voorbijgaat
wat je aan het lezen bent
en je wilt voortdurend verder met dat boek
alsof je in je eentje in een trein zit
waarvan je weet dat die hierna nooit meer zal rijden,
een trein die door een betoverend landschap raast,
een trein van waaruit je het uitzicht
voortdurend met beide handen wilt grijpen
en vasthouden
en tegen het licht houden en roepen:

kijk mij hier, hier ben ik!
En ondertussen klinkt ook nog muziek, zachte soul,
kokende soul, fluisterende blues,
je hoort de stem van Dylan,
je hoort alle muziek
die Roel alles gegeven heeft
om zijn tijd mee te maken
zoals hij die mee moest maken
en die er in dit boek woord voor woord is.

Ik kan een paar uur over dit overrompelende,
liefdevolle, geestrijke, spannende boek spreken,
maar ik wil nog iets anders aan de orde stellen.
Ik weet niet precies hoe ik dit aan moest snijden.
De roman *Het naderen van een brug* is de wereld van Roel,
maar hij moest die roman natuurlijk ook schrijven
en dat moest gebeuren in een andere wereld,
een wereld waartegen Roel verzet voelde.
Nu voelt iedereen dat,
maar ik weet zeker dat ons aller verzet bij elkaar
nog niet in de buurt komt van het verzet dat Roel heeft.
Als vriend had ik dat al vroeg in de gaten,
maar zo halverwege vorig decennium voelde ik
dat me iets te doen stond,
ook omdat ik zo van het boek hield
dat Roel aan het maken was, terwijl ik dat boek niet kende.
Laat ik het zo samenvatten:
Roel mocht niet vastlopen.
Ik sneed het een keer aan
toen ik naast Pauline aan tafel zat in een restaurant.

Voor de niet insiders: Pauline is Roels geliefde. Meer dan dat.
Pauline snapte onmiddellijk wat ik bedoelde
en zij stelde voor de boel te verdelen
Zij deed de thuiszorg en ik alles daarbuiten,
Wat beduidend minder is dan de thuiszorg
En ik vroeg me af hoe ik dat moest doen.
Nu zit ik al een jaar of veertien op een fitnessclub
die bij het Victoriahotel hoort.
Het is een kleine club waar je begeleid wordt door een personal
coach.
En die weet van wanten.
Ik weet nog goed:
op een ochtend zat ik op een apparaat
waarop ik van de coach moest zitten
en daar stapte ik op een gegeven moment ook weer vanaf
en toen kwam de coach er snel aan lopen.
Hij zei: Thomas, wat is precies de bedoeling?
Ik zei: Ik dacht-
De coach onderbrak me: Thomas, je begint deze zin verkeerd.
Ik denk, jij doet.
En ik dacht: Jézus, dit is iets voor Roel.
Zo iemand heeft Roel nodig,
iemand die zegt dat hij niet mag denken.
En dames en heren, ik kreeg hem mee.
En iedereen die Roel meemaakte,
moet het gemerkt hebben:
o, o wat knapte hij daarvan op.
Zijn tred werd lichter, zijn rug rechter.
Ik dacht: ik moet dit uitbouwen.
Dit alles in overleg met Pauline.

Ik dacht:

hij maakt zich een dynamiek eigen
die ook productief moet worden.

Misschien moet hij er ergens mee heen.

En ik belde de directie van de VPRO.

Roel was al een tijdje met voorpensioen,
maar, ja natuurlijk wisten ze wie Roel was.

En ik zei: gelukkig maar.

Ik bracht in herinnering

wat Roel voor de omroep betekend had,

met zijn prachtige radioprogramma's

die ervoor zorgden dat het stil op straat was in Nederland,

met de leiding die hij

in zijn dancing days

gaf aan diverse afdelingen,

aan zijn positie op de ledenvergaderingen,

aan zijn voortrekkersrol op personeelsuitstapjes,

aan zijn jaarlijks optreden als Sinterklaas

waaraan veel kinderen van veel VPRO-medewerkers

veel te danken hebben,

ik noem alleen maar de zonen van Arend Jan Heerma van Vos.

Ik zei tegen de directie:

het wordt tijd dat jullie iets terugdoen,

iets gaan betekenen voor Roel

en voor het boek dat hij aan het schrijven is.

Het was even stil.

En toen vroeg de directie: radio of televisie.

Ik antwoordde: televisie natuurlijk.

Weer was het even stil en toen vroeg de directie:

nationaal of internationaal.

Ik wilde zeggen: internationaal, maar hield me in,
want voorat je er erg in hebt
sturen ze Roel met die gemarineerde Engelse ontdekkingsreiziger
naar Borneo
en Roel wil natuurlijk wel altijd thuis zijn voor het avondeten.
Nationaal, zei ik.
En zo, dames en heren,
begonnen de voorbereidingen van het televisieprogramma
Nederland van Boven.
Speciaal voor Roel.
U heeft het allemaal gezien.
Roel hangt daarin aan helicopters, zit in ballonmanden,
springt van schip tot schip en ga zo maar door.
Toen de makers van mij hoorden
dat Roel lekker op gang was met zijn boek,
zijn ze er even mee gestopt,
want zo'n programma is toch een hele investering,
maar volgend jaar gaan ze weer door,
want ik heb hen verteld
dat Roel spoedig aan een nieuwe roman begint,
met al werktitel: Een brug verder.
En er was nog één ding
en dán draaide mijn totaalplan op volle toeren.
Ik gebruik het woord totaalplan nooit,
maar in verband met Roel moet het.
En dat ene ding was dit:
Roel moest meer lachen.
Op de fitnessclub en in *Nederland van boven*
maakte hij zich fysiek los,
maar geestelijk moest dat ook.

En als Roel lacht, dan gebeurt er ook wat.
Het is meer dan lachen,
het is telkens weer een bevrijding.
En ik ken bijna niemand die zo kan schateren als Roel,
het is alleen een zeer zeldzame,
met uitsterving bedreugde gang van zaken.
En ik weet niet meer hoe precies,
maar langzamerhand kreeg ik door
dat Roel bijna nooit moest lachen
om iets wat hem
vanuit het actuele of gangbare amusementsaanbod bereikte.
Nee, Roel houdt van het oude,
bijna vergeten amusement, net als ik,
van Johnny en Rijk,
van artiesten uit het schnabbelcircuit van de jaren zestig,
zoals de Wama's.
Wij vonden hier een medestander
in Herm Pol van boekhandel Athenaeum op het Spui in Amsterdam,
voor al uw betere boeken,
die net als wij
het beroemde lied van de Wama's
Aha, dat is Marie uit het hoofd kent,
een pikant lied over een buikdanseres,
waarbij we altijd even de vinger omhoog steken bij de regel:
In haar navel zit een steen,
die is wel vals maar niet gemeen.
Jammer genoeg moet ik een heleboel namen overslaan,
namen die horen bij het lachen van Roel Bentz van den Berg.
Ik noem ook graag personages uit strips,
zoals Meneer de Mesmaeker uit Guust Flater

en natuurlijk kapitein Haddock uit Kuifje.
Even over deze laatste:
in het avontuur De geheimzinnige Ster
is hij als kapitein niet alleen gezagvoerder van het schip de Sirius,
maar hij vaart ook als
voorzitter van de Liga der Zeervarende Geheelonthouders.
Kijk, om dit soort zaken kan Roel lachen,
en niet zo'n beetje ook.
Dat geldt zeker voor een personage uit het Nederlands amusement
dat hier op een ereplaats staat
en via wie ik bij de film *Blow Up* hoop te komen,
de film van Antonioni uit 1966
die een fijne rol speelt in Roels roman.
En ik vermoed dat Roel vannacht even wakker heeft gelegen
uit zorg dat ik over hem ga beginnen,
maar daarom doe ik het toch.
Het personage waarop ik doel is,
en ik ben bang
dat weinigen hem hier kennen
en als dat wel het geval is,
zullen ze het ontkennen.
Maar ik noem hem
omdat ik Roel nog nooit zo heb zien en horen lachen
als toen ik over een sketch vertelde die hij niet kende.
Daarom is mijn diepste overtuiging
dat deze roman veel aan dit personage te danken heeft.
En dames en heren,
ik geeft toe dat ik nu een beetje nerveus word,
maar ik moet er doorheen.
Ik heb het over Ome Joop,

een creatie van André van Duin
in een radioprogramma uit de jaren zeventig,
De Dik voor Mekaar Show.

Ome Joop was een bejaarde man
met een onduidelijke positie in het leven.

In de Dik voor mekaar Show was hij vooral kwaad en verongelijkt.
Op 6 oktober 1979 trad Ome Joop op als buikspreker.

Ik zal kort weergeven wat er gebeurt.

Ome Joop heeft een pop die Ome Jopi heet
die er precies hetzelfde uitziet als Ome Joop
en ook hetzelfde praat,
met een zware, kwade stem.

Dan begin Ome Joop aan zijn act.

Zo ome Jopi.

Ja, ome Joop.

Ome Jopi, hoe oud ben jij.

67, Ome Joop.

Op dat moment onderbreekt een ander personage uit het
programma, De Groot, de gedachtewisseling.

Hij zegt: ome Joop, ome Joop.

Ome Joop zegt: wat is er joh?

De Groot zegt: ik zie uw lippen bewegen als Jopi praat.

ome Joop: Nou en?

De Groot: Dat mag toch helemaal niet.

Ome Joop: Anders ken het toch niet. Ik zie jouw lippen toch ook
bewegen.

De Groot: Maar ik ben geen buikspreker.

Ome Joop: waar bemoei je je dan mee?

En vervolgens gaat hij verder met het gesprek met de pop.

Roel en ik zien deze sketch

als een hommage aan de verbeeldingskracht. \

Ook een hommage aan de kracht van het autobiografische.

Ome Joop en Ome Jopi, twee letters verschil,
maar toch zijn ze dezelfde, maar ook iemand anders.

Ik spreek ook namens Roel
als ik zeg dat wanneer we hieraan denken,
dan we dan weer verder kunnen.

Vooraf door dat Nou en?

We denken duizend keer per dag: nou en?

We weten het zelf ook wel,
maar ook Ome Joop leert het ons:
alles wat je zelf gelooft is waar.

Via Ome Joop kom ik bij Blow Up,
de film die zo mooi in dit boek zit.

U kent het einde:

De hoofdpersoon, de fotograaf Thomas, loopt
aan het einde van de nacht in de vroege ochtend
door het Maryon Park
waar hij dacht getuige van een moord te zijn geweest.

Maar hij weet niet of dat waar is.

Hij weet überhaupt niet meer wat waar is.

Is wat hij zich in zijn hoofd haalt waar,
is wat hij bedenkt waar.

En daar komen in een auto de geschminkte nachtbrakers.

Ze gaan tennissen, zonder rackets zonder ballen,
het zijn mimespelers,
maar zij tennissen,
natuurlijk tennissen ze als ze bedacht hebben dat ze tennissen.

En een van hen slaat een bal uit.

En ze wenkt Thomas en wijst naar de bal die er niet is,
maar ook wel als je de bal bedacht hebt.

Thomas aarzelt, maar gaat dan naar de bal toe,
raapt hem op en gooit die terug.

En je ziet hem zeker weten: ik heb de bal teruggegooid.

En wij geloven dat ook.

En toen ik bij het weergaloze einde van deze roman aankwam,
bij een slot dat me letterlijk vol beving,

gebeurt ook het onmogelijke,

maar het gebeurt,

de hoofdpersonen hebben daarvoor gezorgd,

Roel heeft daarvoor gezorgd.

Het is ook niet onmogelijk:

het gebeurt alsof er niets anders kon gebeuren dan dat.

En ik geloof het niet alleen.

Ik ga met haar mee.

Door het leven heen. Door de dood heen.

En ik weet niet hoe ik het heb,

maar dat doet er niet toe,

want niets doet er dan meer toe.

Dank je wel, Roel. Ik ben ontzettend trots op wat je gedaan hebt.